

Наше отечество - Россия!
Хэйерле көн, кәзерле
укуусыларым!

**Көндө-сағыу кояш,
ағасты-япрак,**

**кешене якшы уйзары,
изге эштәре бизәй.**

УРАЛ БАТЫР

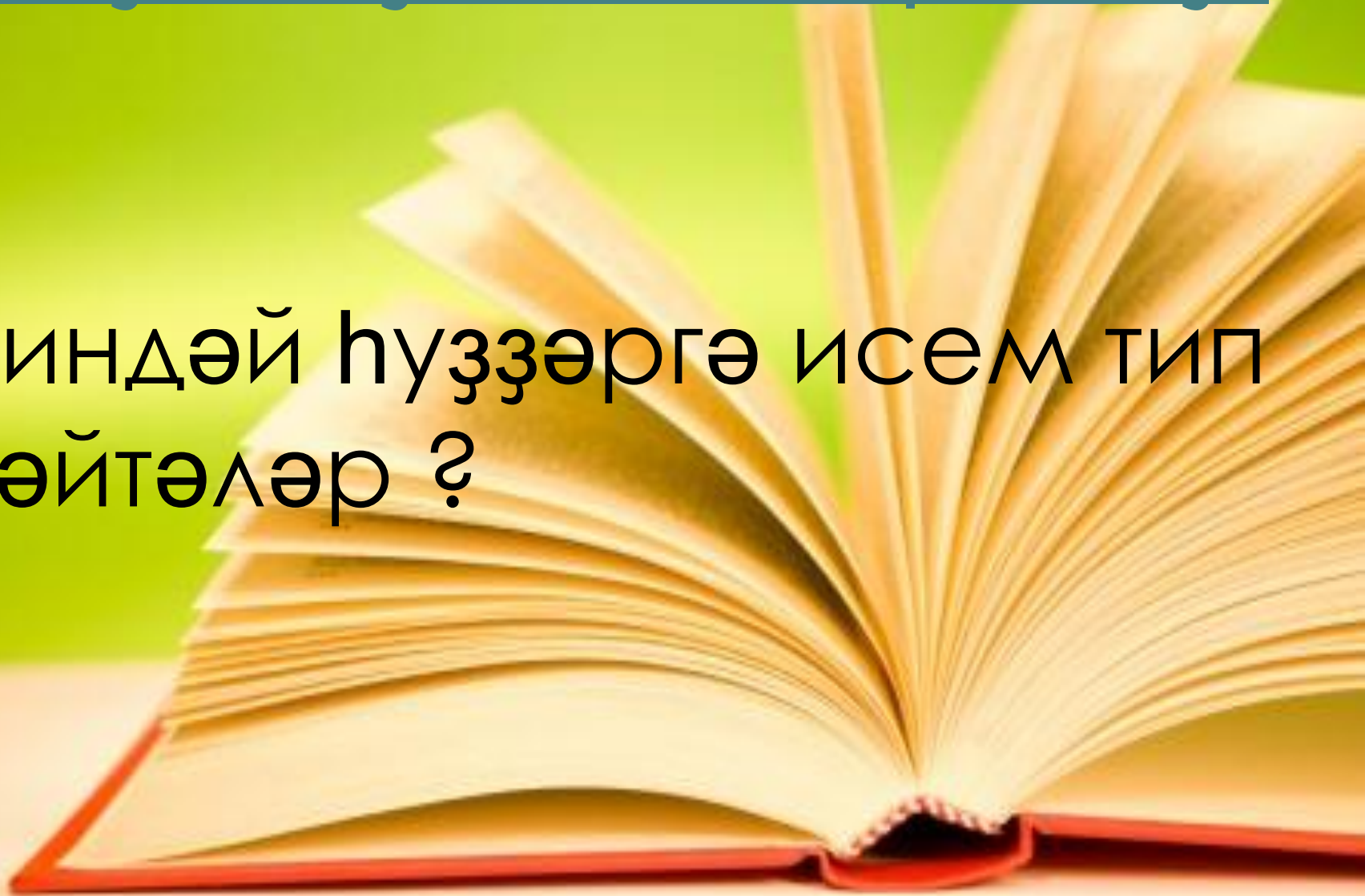

Донъяла мәңге калыр эш –
Ул да булһа изгелек .
Күккә лә осор - изгелек,
һыуға ла батмас – изгелек,
Телдән дә төшмәс - изгелек.

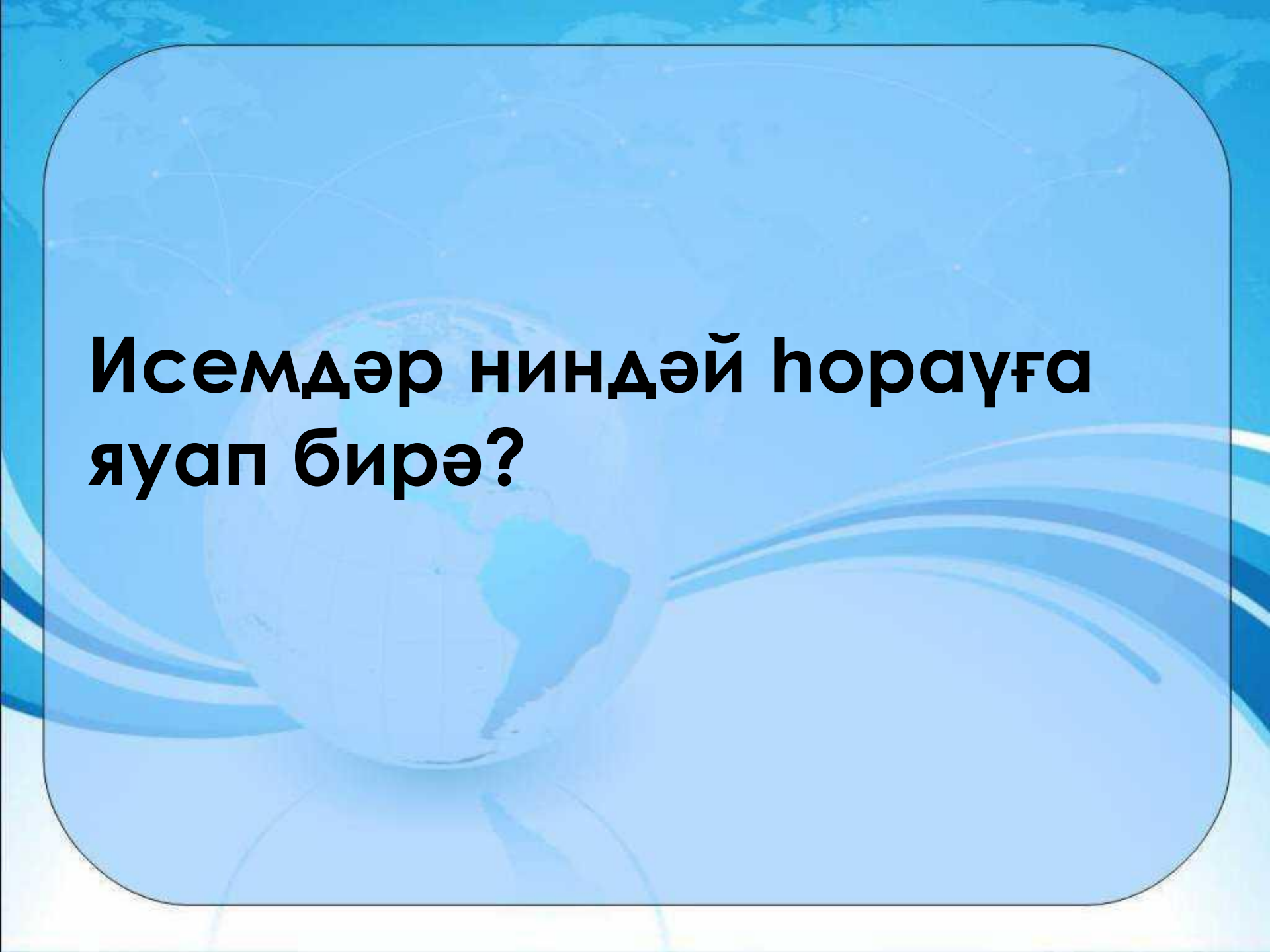
Исегеэзгэ төшөрөгөз!

Ниндэй һуззэргэ исем тип
өйтэлэр ?

Төрлө предмет ,куренеш ,төшөнсө
атамаларын белдергән һүз төркөмө
исем тип атала.

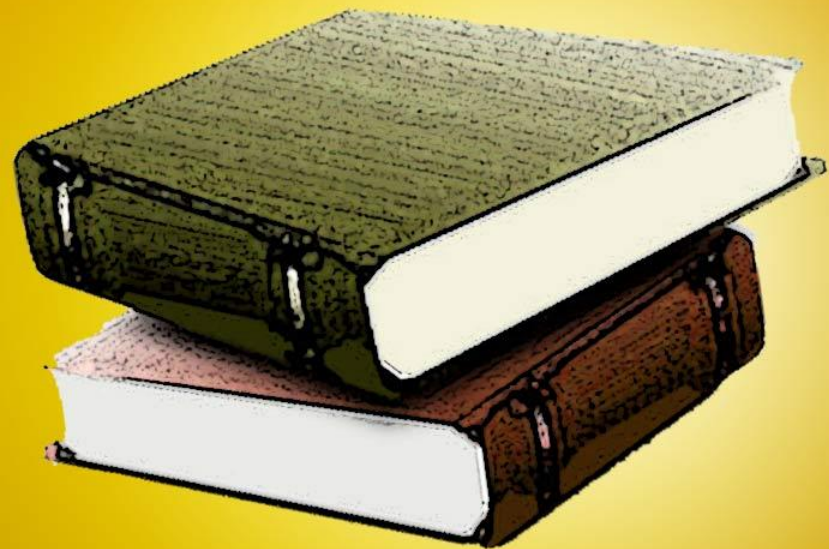

**Исемдәр ниндәй һорауға
яуап бирә?**

Кем ? Нимэ? Кемдэр?
Нимэлэр ?

Яңғызлык исемдәр ниндәй
хәрефтән языла башлай?

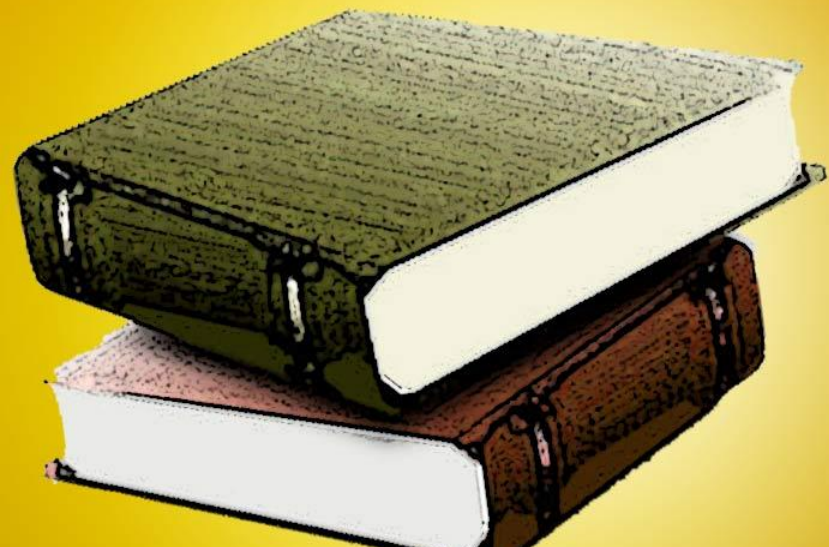

Яңғызлык исемдәр зур
хәрефтән языла башлай .

Уртаклык исемдәр ниндәй
хәрефтән языла башлай?

Уртаклык исемдәр

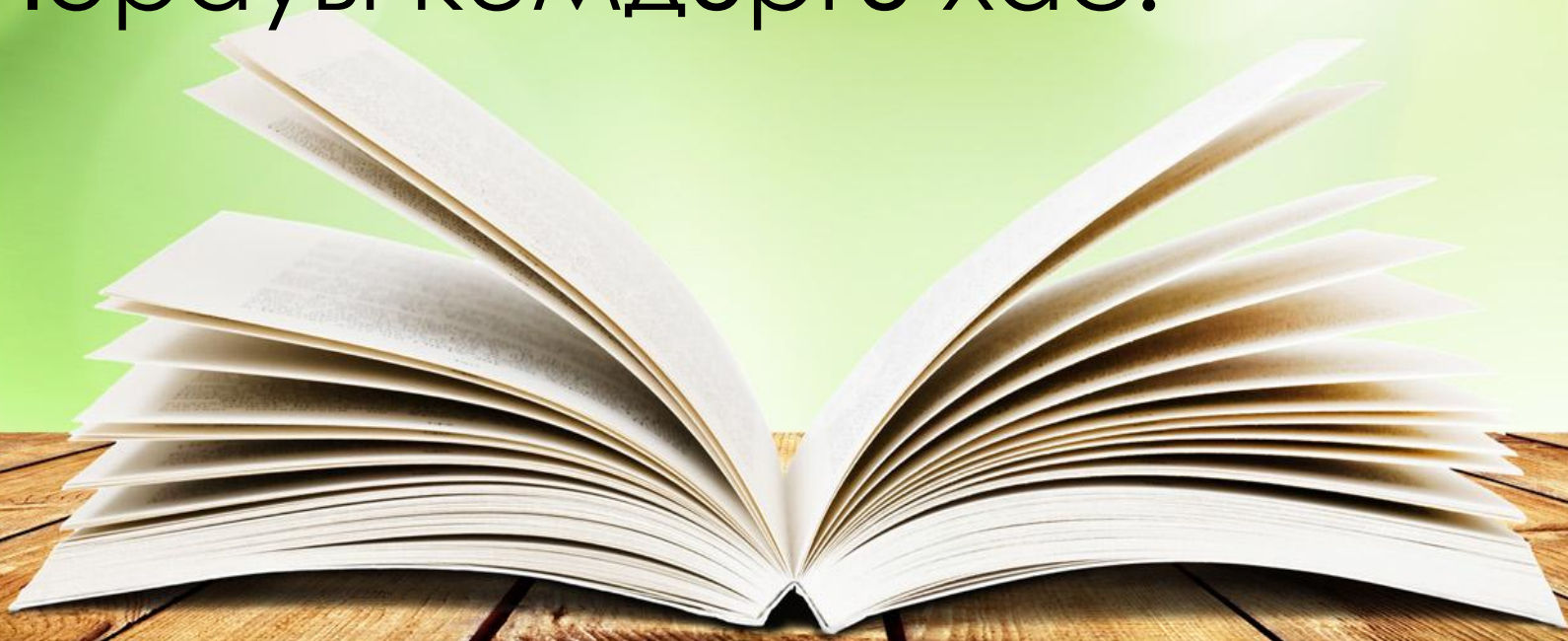
языла башлай.

бәләкәй хәрефтән

Башкорт телендә Кем?
Һорауы кемдәргә хас.

Кем? норауы тик кешелэргэ бирелэ .

Нимә

һорауы ?

Нимәләргә

хас?

Нимэ?

һорауына йәнлектәр,
предметтар яуап бирә.

Исемдәр
һанда

һиндәй
үзгәрә?

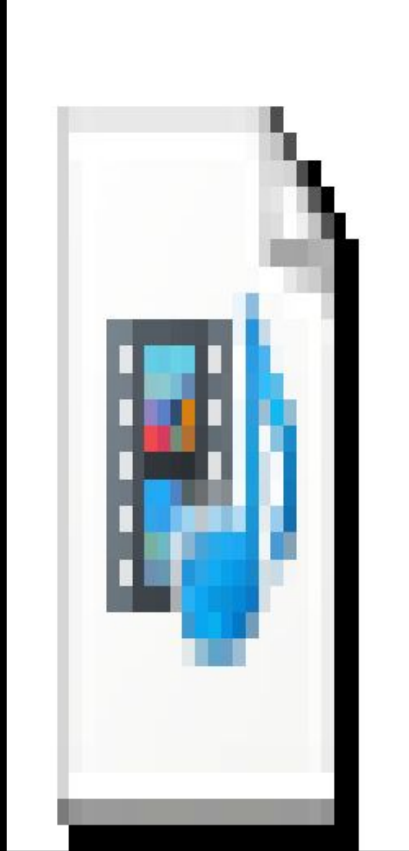
Исемдәр куплектә һәм берлектә
үзгәрә.

- Борон-борон борондан,
Кеше-мазар килмәгән,
Килеп аяк баҗмаған,
Ул тирәлә коро ер
Барлығын һис кем белмәгән,
Унда булған, ти, борон,
Йәнбирзе тигән карт менән
Йәнбикә тигән бер карсык
Кайза барһа, уларға
Ул урында юл асык.
Был карт менән был карсык
Кайзан бында килеуен,
Ата-әсә, ер-һыуы
Кайза тороп калыуын
Үззәре лә оноткан, ти;
Икәүзән-икәү шул ерзә
Башлап ғүмер иткән, ти.
Тора-бара ул икәү
Ике уллы булып киткән, ти:
Шүлгән булған олоһо,
Урал булған кесеһе;

- Донъя-мазар йыймаған,
Кашык-аяк тотмаған,
Казан асып, ут яғып,
Улар донъя көтмәгән.
Ауырыу-һызлау күрмәгән,
Үлем барын белмәгән,
Барлык нәмәгә үлем
Үзебез, тип һанаған,
Һунарза ат менмәгән,
Кулға һазак тотмаған;
Менәренә — арыҗланды,
Балығына — суртанды,
Кошка сөйгән шоңкарзы,
Кан һурырға һөлөктө
Үз иштәре яһаған.
- Бик борондан булғанмы,
Йәнбирзе үзе кылғанмы,
Бара-тора шул ерзә
Йола булып киткәнме,

○ Борон-борон борондан,
Кеше-мазар килмэгән,
Килеп аяк баҗмаған,
Ул тирәлә коро ер
Барлығын һис кем белмәгән,
Унда булған, ти, борон,
Йәнбирзе тигән карт менән
Йәнбикә тигән бер карсык
Кайза барһа, уларға
Ул урында юл асык.
Был карт менән был карсык
Кайзан бында килеүен,
Ата-әсә, ер-һыуы
Кайза тороп калыуын
Үззәре лә оноткан, ти;
Икәүзән-икәү шул ерзә
Башлап ғүмер иткән, ти.
Тора-бара ул икәү
Ике уллы булып киткән, ти:
Шүлгән булған олоһо,
Урал булған кесеһе;

○ Донъя-мазар йыймаған,
Кашык-аяк тотмаған,
Казан асып, ут яғып,
Улар донъя көтмәгән.
Ауырыу-һызлау күрмәгән,
Үлем барын белмәгән,
Барлык нәмәгә үлем
Үзебез, тип һанаған,
Һунарза ат менмәгән,
Кулға һазак тотмаған;
Менәренә — арыҗланды,
Балығына — суртанды,
Кошка сөйгән шоңкарзы,
Кан һурырға һөлөктө
Үз иштәре яһаған.

○ Бик борондан булғанмы,
Йәнбирзе үзе кылғанмы,
Бара-тора шул ерзә
Йола булып киткәнме,

○ Борон-борон борондан,
Кеше-мазар килмэгән,
Килеп аяк баҗмаған,
Ул тирәлә коро ер
Барлығын һис кем белмәгән,
Унда булған, ти, борон,
Йәнбирзе тигән карт менән
Йәнбикә тигән бер карсык
Кайза барһа, уларға
Ул урында юл асык.
Был карт менән был карсык
Кайзан бында килеүен,
Ата-әсә, ер-һыуы
Кайза тороп калыуын
Үззәре лә оноткан, ти;
Икәүзән-икәү шул ерзә
Башлап ғүмер иткән, ти.
Тора-бара ул икәү
Ике улы булып киткән, ти:
Шүлгән булған олоһо,
Урал булған кесеһе;

○ Донъя-мазар йыймаған,
Кашык-аяк тотмаған,
Казан асып, ут яғып,
Улар донъя көтмәгән.
Ауырыу-һызлау күрмәгән,
Үлем барын белмәгән,
Барлык нәмәгә үлем
Үзебез, тип һанаған,
Һунарза ат менмәгән,
Кулға һазак тотмаған;
Менәренә — арыҗланды,
Балығына — суртанды,
Кошка сөйгән шоңкарзы,
Кан һурырға һөлөктө
Үз иштәре яһаған.

○ Бик борондан булғанмы,
Йәнбирзе үзе кылғанмы,
Бара-тора шул ерзә
Йола булып киткәнме,

И.мәк

•ияла

.Т

Тыкв.

Ба.

•учмаки

•ләк

Леп.шка

Бәле.

•ульен

Икмәк	пияла
ит	тыква
бал	дучмаки
еләк	лепешки
бәләш	жульен

Дәрестең темаһы:

“Исемдәрҙең килеш
мәнән үзгәрәүе”.

Тема урока:

“Изменение имен
существительных по
падежам”.

Килештәр	Падежи
Төп килеш	Основной падеж
Эйәлек килеш	Притяжательный падеж
Төбәү килеш	Направительный падеж
Төшөм килеш	Винительный падеж
Урын-вакыт килеш	Местно-временной падеж
Сығанак килеш	Исходный падеж

Килештәр

Һораузар

Төп килеш

Кем? Нимә?

Эйәлек килеш

Кемдең ? Нимәнең?

Төбәү килеш

Кемгә? Нимәгә?

Төшөм килеш

Кемде? Нимәне?

Урын – вакыт килеш

Кемдә ? Нимәлә?

Сығанак килеш

Кемдән? Нимәнән?

Килештәр

Ялғаузар

Төп килеш

Алма

Сәскә

Бәләш

Эйәлек килеш

После гласн.
-ның/-нең

После согл.
-ың /-ең

Төбәү килеш

После.гл.и зв.согл.
-ға/-гә

После глух.согл.
-ка/-кә

Төшөм килеш

После гласн.
-ны-не

После согл.
-ы-е

Урын-вакыт
килеш

все по З/С.
-а/-ә

Сығанак
килеш

После гласн .
-нан-нән

После согл.
ан-ән

- Сәй
- Сәй +зәң
- Сәй +гә
- Сәй +зә
- Сәй +зә
- Сәй +зәң

1.Ит

Камыр

2.

3.Аш

4.Кишер

5.Картуф

6.Сәй

7.Бауырһак

8.Билмән

9.Һалма

10.Шәңкә

Балык

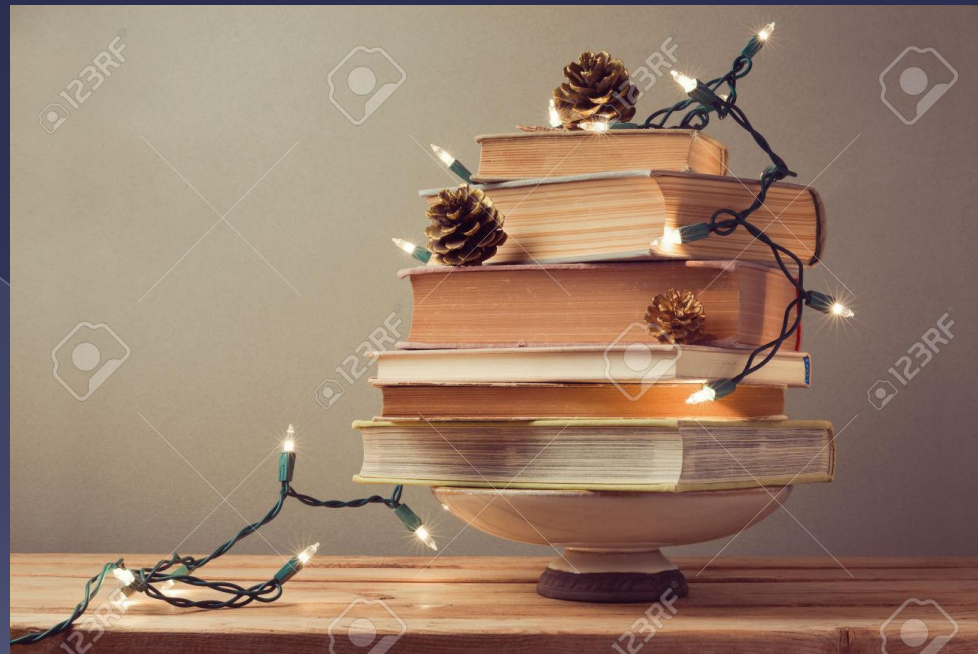
11.

12.Икмәк

Яңы һуҙзәр

-
- **Аш-суп**
- **Ит** -мясо
- **камыр**-тесто
- **Картуф**-картофель
- **Билмән** –пельмени
- **Һалма** -лапша
- **Шәңкә** -ватрушки
- **Балык** -рыба
- **Икмәк** -хлеб
- **Ризык**-пицца
- **Кабартма** -пончики
- **Коймак**-блины

Минең Әсәйем уңған кеше.

**Әсәйем бешермәгән
Ризык юктыр донъяла.
Кызығып карап торғас,
Өйрәтә ул миңә лә,
Низәр генә белмәй ул:
Йөзөм менән икмәктәр
Ғөбәзиә ,кабартма
Коймактар ,табикмәктәр.**

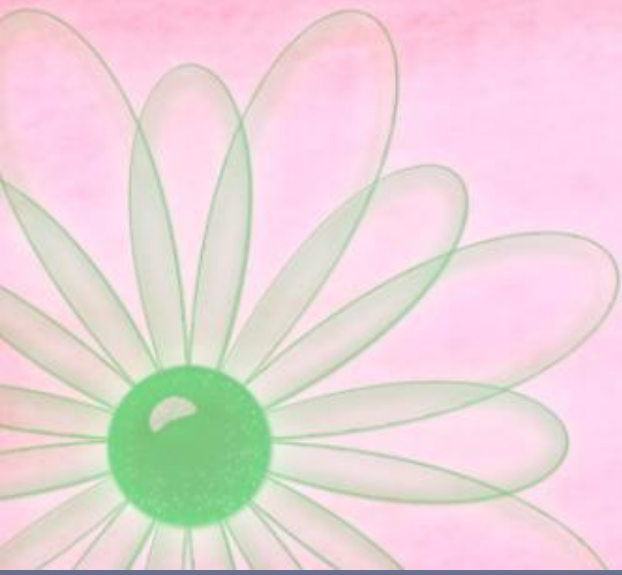
Дәреслектән эш.

1. Нәфисә Мәскәү... йәшәйме әллә Петербург... мы?
2. Ул мәктәп... укыймы әллә университет... мы?
3. Уның ата – әсәһе Өфө... йәшәйме әллә ауыл...мы?
4. Улар завод... эшләйме әллә техникум... мы?
5. Наиләнең атаһы Салауат калаһында йәшәйме әллә Нефтекама...мы?
6. Ул китапхана... эшләйме әллә театр... мы?

Нәфрисә Мәскәүзә йәшәймә
әллә Петербургтамы?

Ул мөктәптә укыймы әллә
университетта мы?

Уның ата – әсәһе Өфөлә
Йәшәймә әллә ауылдамы?

Улар заводта эшлэйме өллө
техникумдамы?

Наиләнең атаһы Салауат
калаһында йәшәйме әллә
Нефтекамаламы?

Ул китапханала эшлэйме
эллэ театрзамы?

Мин иттэн аш бешерзем.

Әсәйем балыкты эшкәртә.

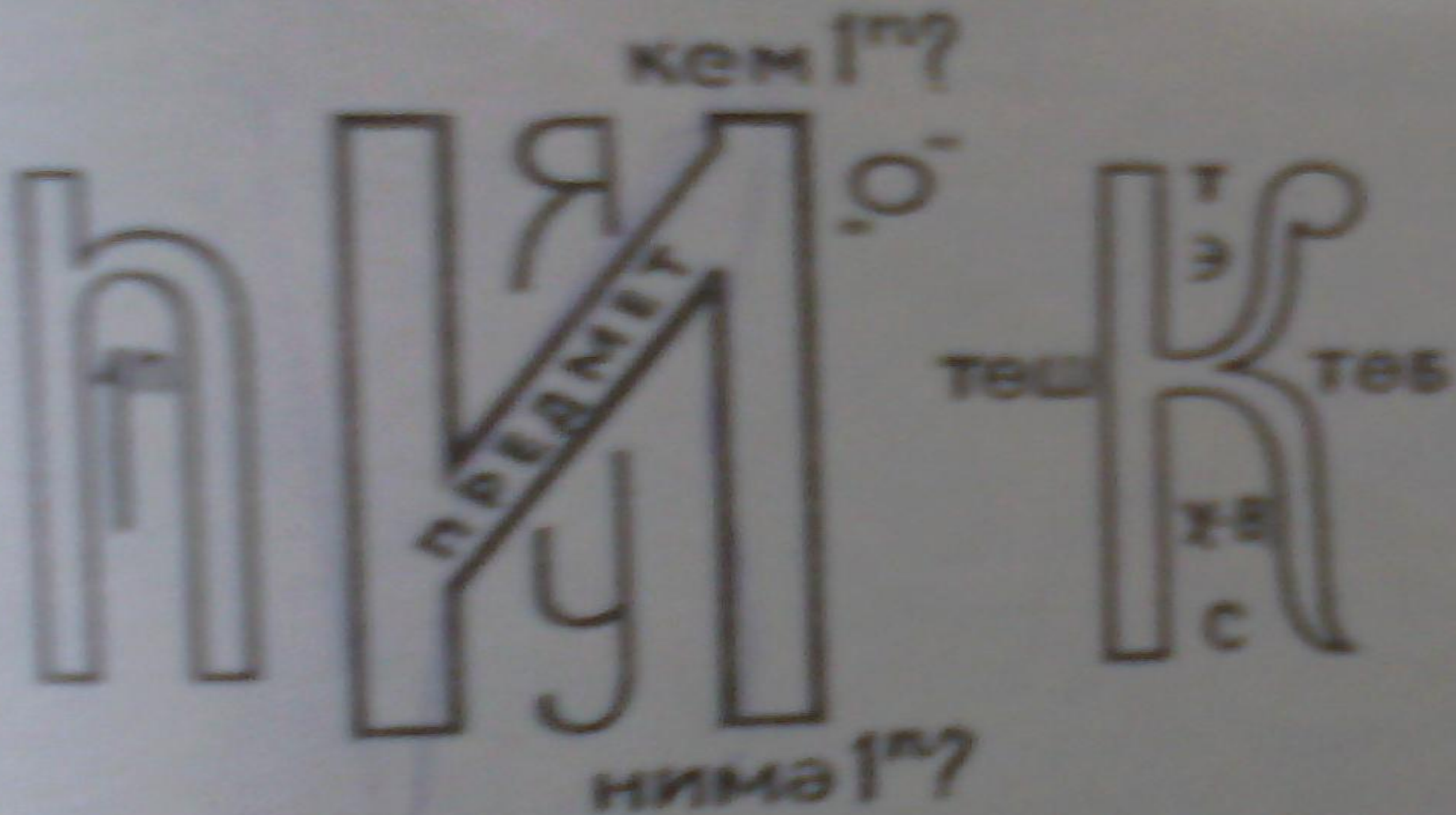

Бәлешкә ит һәм картуф
кушалар .

- Мин иттән аш бешерзем.
- Әсәйем балыкты эшкәртә.
- Бәлешкә ит һәм картуф кушалар .

Өйгә эш:

1. Конспекты укырға
2. Ашнаксы һүзен килештәр менән үзгәртәргә
3. Исем теманына презентация эшләп киләргә.
4. Яңы һүззәрзе ятларға.
5. Дәрәсләктән 26-31-се биттәрзе укырға.

Иҫендә калдыр!

- 1. Башкорт телендә нисә килеш бар?
- 2. һуҙзәргә эйәлек килеш кушығыз.
- аш+
- Сәй+
- Билмән+
- 3. Килештәрҙе һанап сығығыз.

1. Дәрестә ниндәй асыштар эшләнегез?
2. Нимә ауыр бирелде?
3. Дәрестәге эшеңә баһа куй.

Тормош усағы балкыһын,
Короманын тамыры.
Вақытында кояш сыкһын,
Йылыһын ерзе нуры,
Тыныс булһын илебез,
Нурлы булһын йөзөбөз!

Дәрес тамам.

Рәхмәт.

Һау булығыз!